

265. Björkebergs kyrka.³⁹

Pl. 38.⁴⁰

Litteratur: N1945. Rapport från hr Ragnar Flood till Riksantikvarien med meddelande om upptäckten, i juni 1945 (ATA); Tolkning av Elias Wessén meddelad i artikel om kyrkorestaureringen i Östgöta Correspondenten den 5/7 1945, se även 15/10 1945; Art. i Söderköpings Posten 9/7 1945; Skrivelse av A. Nordén till Riksantikvarien med avritning av inskriften och förslag till dess skyddande 11/7 1945, dnr 3076/45 (ATA)⁴¹; dens., brev till Riksantikvarien 8/6 1946, dnr 2736/46 (ATA); Bengt Cnattingius, skrivelse till Riksantikvarien med svar ang. dess skyddande 11/9 1945, dnr 3828/45 (ATA); Art. i Svenska Morgonbladet 18/12 1945.

Under arbetena på Björkebergs kyrkas restaurering upptäckte i juni 1945 hr Ragnar Flood på triumfbågens norra nedre del, i ögonhöjd över golvet, en runristning, dold under senare århundradens kalkputs. Den hade anbragts i det äldsta murbrukslagret, tydligen med en vass knivspets. De millimetersmala runornas kanter stå mjukt välvda, som om de hade ristats i det lerhaltiga bruket, medan detta ännu var vått. Runorna äro genomsnittligt mellan 8 och 9 cm. höga och någon mm. djupa. Man iakttagar, att på flera ställen den gröna färgen från valvbågens figurutsmycknad står kvar i runornas bottnar och på deras sidor, en för inskriftens datering betydelsefull omständighet. Målningarna torde nämligen vara tillkomna under 1300-talet, triumfbågen åter utvidgades under 1200-talet. Till tidsskedet mellan dessa händelser är alltså ristningens tillkomst att förlägga. Kyrkan är byggd under 1100-talet.

Framför runorna löper en rits i murbruket, ovisst om den är avsedd att vara en — i så fall icke fullföljd — inramningslinje kring ristningen eller ej. Framför linjen skönjer man ett svagt streck. Runorna själva äro i den övre raden mycket distinkt uppdragna, i den undre raden stå de däremot ytterst lätt, liksom på måfå inkraftsade. Ristaren gör bruk av metoden att samstava runorna, såsom är vanligt i inskrifter av detta slag. Det är anmärkningsvärt, att han valt att göra sitt meddelande om korgossarnas plats på latin, ej på svenska — det hade ju f.ö. i viss mån adress även till sockenmenigheten. Man vill ju knappast tilltro pojkar i en liten svensk bondsocken på 1200-talet så mycken boklig utbildning, att de kunde förstå kyrkans språk, låt vara att de använde det i sången. Men tydligen har det varit en nitälskande präst, och hans korgossar ha haft en god lärare.

Inskrift:⁴²

hik : $\overset{5}{\text{lo}}\text{kus} : \overset{10}{\text{ill}}\overset{15}{\text{or}}\text{um} \cdot \overset{20}{\text{kantant}} : \overset{25}{\text{non}} \cdot \overset{30}{\text{alior}}\text{um}$

Under ristningens bortre del, med mindre och ytterst löst ristade runor:⁴³

$\overset{30}{\text{maria}}$ (eller: $\overset{30}{\text{marai}}$)

Hic locus illorum qui cantant, non alliorum. Maria!

»Här är platsen för dem, som sjunga, icke för andra. Maria!«

Måhända förtjänar det antecknas, att i grannsocknen Flistads kyrka bär vardera valvbågen i långhusets första valv en målad bokstav: M, A, R, I, varvid meningen tydligen är, att man skall läsa dem mot varandra, så att av de fyra bokstäverna bildas namnet Mari(a).⁴⁴

Fig. 85. 265. Björkebergs kyrka. Kalkering A. Nordén. Foto Stiftsbiblioteket i Linköping.

³⁹ Inskrifterna har signum Ög N265A och Ög N265B i Samnordisk runtextdatabas (2020).

⁴⁰ Inga foton finns i planschdelen. På skisserna till plansch 38, avsedd för två fotografier, står om plansch 38a: »Helbild av koret med inskriften. Foto tages 1947; senare i höst!» och om plansch 38b: »Närbild av inskriften å pelaren. Bild senare hösten 1947!«. Nordén skriver om att ristningen bör fotograferas i brevet i juni 1946.

⁴¹ Nordén skriver »i aug. 1945». Avritningen har ej återfunnits i ATA, däremot finns en kalkering på Stiftsbiblioteket i Linköping, se figur 85.

⁴² Denna inskrift har signum Ög N265A i Samnordisk runtextdatabas (2020).

⁴³ Denna inskrift har signum Ög N265B i Samnordisk runtextdatabas (2020).

⁴⁴ Nordén har på manussidan för hand skrivit: »Textfigur över inskriften, runorna renritade.» I marginalen skriver Wessén: Fotografisk förminskning av kalkeringen?

Detta dokument ingår i en digital utgåva av Arthur Nordéns supplement till Erik Brates Östergötlands runinskrifter. Manuset avslutades 1947 och var tänkt att tryckas 1948. Utgåvan publiceras fritt tillgänglig på Internet.

Texten innehåller inte nyare litteraturreferenser än 1947 och tar ingen hänsyn till modern runforskning och måste därför användas med stora reservationer. Arbetet med utgåvan avslutades 2024-12-31.